ARAPÇA FİİLLERDE HİKÂYE KİPİ

الزمن المُستَمِر في الأفْعال العربية

Arapça fiilleri hikâye kipine çevirmek için önceki derslerimizde kullanımını ve kurallarını öğrendiğiniz كانَ (*kâne*) den yararlanacağız. *Kâne*'nin kullanımı ile ilgili bilgilerimizi hatırlayacak olursak isim cümlesinin başına geliyor, isim cümlesinin öznesini (mubtedâsını) kendisine isim; yüklemini (haberini) kendine haber olarak alıyordu. Mubtedâ'ya artık *kâne*'nin ismi anlamında (اسم كان); habere ise *kâne*'nin haberi anlamında (خبر كان) adı veriliyordu. *Kâne*'nin ismi daima merfû'; haberi ise mansûb olmak zorundaydı. Kâne başına geldiği isim cümlesinin anlamını geçmiş zamana çeviriyordu.

Kâne'nin haberi bir fiil (cümlesi) olduğunda, o fiil hangi zaman kipinde ise, ilgili zamanın hikâyesi kipini elde etmiş oluruz: Örneğin isim cümlesinin fiili geniş zaman kipinde kullanılmışsa, başa kâne gelince bu cümle *geniş zamanın hikâyesi* olur. İsim cümlesinin haberi, gelecek zaman kipinde kullanılmışsa, başa *kâne* getirilince bu sefer *gelecek zamanın hikâyesi* elde edilmiş olur. İsim cümlesinin haberi geçmiş zaman kipinde kullanılmış bir fiil ise, başa *kâne* getirildiğinde *geçmiş zamanın hikâyesi* elde edilmiş olur. Şimdi sırasıyla tüm zamanların *kâne* ile hikâye kipine dönüşümünü örnek cümlelerle inceleyelim.

Geniş Zamanın Hikâyesi

Geçmiş zamanda devam eden bir olaya veya işe işaret eden zamandır. Bu olay geçmişte başladığı o muayyen (belirli) vakitte hâlâ sürmektedir. *Geniş zamanın hikâyesi* kipi, haberi muzâri fiil olan isim cümlesinin başına *kâne* getirilmek suretiyle elde edilir. İsim cümlesinin mubtedâ'sı açık bir isim ise, *kâne* bu ismin cinsiyetine bağlı olarak üçüncü tekil eril veya dişil formda kullanılır. İsim cümlesinin mubtedâsı ayrık bir özne zamiri ise, üçüncü tekil eril ve dişil ayrık özne zamirleri dışındakiler bitişik özne zamirine dönüşerek *kâne*'ye bitişirler.

Örneğin;

(Muhammet, çocuklarla oynar.)	مُحَمَّدٌ يَلْعَبُ مَعَ الأَطْفال.
(Muhammet, çocuklarla oynardı.)	كانَ مُحَمَّدٌ يَلْعَبُ مَعَ الأَطْفال.
(O, bahçede oturur.)	هي تَجْلِسُ في الحَديقَة.
(O, bahçede otururdu.)	كانَتْ تَجْلِسُ في الحَديقَة.
(Onlar, bu hikâyeyi anlatırlar.)	هُمْ يَقُصّونَ هذه القِصَّة.
(Onlar, bu hikâyeyi anlatırlardı.)	كانوا يَقُصّونَ هذه القِصَّة.
(Her sabah erkenden uyanırım.)	أنا أسْتَيْقِظُ مُبَكِّراً كُلَّ صَباحٍ.
(Her sabah erkenden uyanırdım.)	كُنْتُ أسْتَيْقِظُ مُبَكِّراً كُلَّ صَباحٍ.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Arapçada *şimdiki zamanın hikâyesi* iki yolla yapılır:

a. Tıpkı geniş zamanın hikâyesi kipinde olduğu gibi, haberi muzârî fiil olan isim cümlesinin başına kâne getirilmek suretiyle elde edilir, ancak burada eylemin her zaman yapılan bir eylem değil de belli bir zamanda yapıldığını göstermek için uygun bir zaman zarfı kullanılır.

Örneğin;

كُنْتُ أذْهَبُ إلى المسجِد ذلك الحِين. (O sırada camiye gidiyordum.)

كانَ الناسُ يَمُوتونَ مِن الجوعِ والفَقْرِ. (İnsanlar açlıktan ve yoksulluktan ölüyorlardı.)

b. Haberi ismi fâil formunda olan bir isim cümlesinin başına kâne getirilmek suretiyle de *şimdiki zamanın hikâyesi* kipi elde edilebilir. Örnek:

كُنْتُ نائِماً في ذلك الوَقْت. (O vakitte uyuyordum.)

كانَتْ باكِيَةً في الصَّفِّ. (Sınıfta ağlıyordu.)

كان الطلابُ قادِمينَ من النُّزْهَة. (Öğrenciler piknikten geliyorlardı.)

Şimdi, kullanılan fiilin yapısı aynı olduğu için bir tabloda hem geniş zamanın hikâyesi, hem de şimdiki zamanın hikâyesi çekimini, kâne kullanılmazdan önceki isim cümlesinin mubtedâsının ayrık özne zamiri olduğunu varsayarak, bir tabloda görelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
كانوا يَكْتُبُونَ Onlar yazıyorlardı, yazarlardı	كانا يَكْتُبانِ O ikisi yazıyordu, yazardı	كان يَكْتُبُ O yazıyordu, yazardı	Gâib
كُنَّ يَكْتُبْنَ Onlar yazıyorlardı, yazarlardı	كانتا تَكْتُبانِ O ikisi yazıyordu, yazardı	كانتْ تَكْتُبُ O yazıyordu, yazardı	Gâibe
كُنْتُمْ تَكْتُبُونَ Sizler yazıyordunuz, yazardınız	كُنْتُما تَكْتُبانِ Siz ikiniz yazıyordunuz, yazardınız	كُنْتَ تَكْتُبُ Sen yazıyordun, yazardın	Muhâtab
كُنْتُنَّ تَكْتُبْنَ Sizler yazıyordunuz, yazardınız	كُنْتُما تَكْتُبانِ Siz ikiniz yazıyordunuz, yazardınız	كُنْتِ تَكْتُبِينَ Sen yazıyordun, yazardın	Muhâtaba
كُنّا نَكْتُبُ Biz yazıyorduk, yazardık		كُنْتُ أَكْتُبُ Ben yazıyordum, yazardım	Mutekellim

Gelecek Zamanın Hikâyesi

Gelecek zamanın hikâyesi kipi, haberi (سـ) ile gelecek zaman formunda fiil olan isim cümlesinin başına *kâne* getirilmek suretiyle elde edilir.

Örneğin,

كُنْتُ سَأَقولُ شَيْئاً. (Bir şey diyecektim.)

كانَ سَيَسْأَلُ سُؤالاً. (Bir soru soracaktı.)

كان المعلِّمُ سيأْتِي إليكَ لكنَّ الوقتَ لَمْ يَسْمَحْ. (Öğretmen sana gelecekti, ama vakit izin vermedi.)

Şimdi, *gelecek zamanın hikâyesi* çekimini, *kâne* kullanılmazdan önceki isim cümlesinin mubtedâsının ayrık özne zamiri olduğunu varsayarak, bir tabloda görelim:

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
كانوا سَيَكْتُبُونَ Onlar yazacaklardı	كانا سَيَكْتُبانِ O ikisi yazacaktı	كانَ سَيَكْتُبُ O yazacaktı	Gâib
كُنَّ سَيَكْتُبْنَ Onlar yazacaklardı	كانتا سَتَكْتُبانِ O ikisi yazacaktı	كانتْ سَتَكْتُبُ O yazacaktı	Gâibe
كُنْتُمْ سَتَكْتُبُونَ Sizler yazacaktınız	كُنْتُما سَتَكْتُبانِ Siz ikiniz yazacaktınız	كُنْتَ سَتَكْتُبُ Sen yazacaktın	Muhâtab
كُنْتُنَّ سَتَكْتُبْنَ Sizler yazacaktınız	كُنْتُما سَتَكْتُبانِ Siz ikiniz yazacaktınız	كُنْتِ سَتَكْتُبِينَ Sen yazacaktın	Muhâtaba
كُنَّا سَنَكْتُبُ Biz yazacaktık		كُنْتُ سَأَكْتُبُ Ben yazacaktım	Mutekellim

Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Geçmiş zamanın hikâyesi kipi, haberi mâzi fiil olan isim cümlesinin başına kâne getirilmek suretiyle elde edilir. Bu yapıda, mâzî fiilin başında anlamı güçlendiren (قَدْ – *kad*) edatı kullanılır.

Örneğin;

مُحَمَّدٌ كَتَبَ رِسالَةً. (Muhammet bir mektup yazdı.)

كانَ مُحَمَّدٌ قَدْ كَتَبَ رِسالَةً. (Muhammet bir mektup yazmıştı.)

كانَتْ فاطِمةُ قَدْ قالَتْ لكَ ذلكَ. (Fatma bunu sana söylemişti.)

كُنْتُ قَدْ نَسِيتُ بَعْضَ الحَقائِقِ. (Bazı gerçekleri unutmuştum.)

كُنْتَ قَدْ سَأَلْتَ نَفْسَ السُّؤالِ مِنْ قبل. (Aynı soruyu daha önce sormuştun.)

(قَدْ – *kad*) edatı, mâzî fiilin başında kullanıldığında anlamı pekiştirir, "kesinlikle" anlamına gelir, bu durumda bazen bir başka kesinlik ifade aracı olan "لَ - *le*" ile birlikte (لَقَدْ – *lekâd*) biçiminde de kullanılabilir. Muzâri fiilin başında kullanıldığında ise ihtimal anlamı verir, "belki" anlamına gelir. Örneğin:

قدْ تَرْجَمْتُ كلَّ جُمْلَةٍ عربيةٍ إلى التركية. (Her bir Arapça cümleyi Türkçeye kesinlikle çevirdim.)

قدْ أُتَرْجِمُ كلَّ جُمْلَةٍ عربيةٍ إلى التركية. (Her bir Arapça cümleyi Türkçeye belki çevirebilirim.)

Şimdi, *geçmiş zamanın hikâyesi* çekimini, *kâne* kullanılmazdan önceki isim cümlesinin mubtedâsının ayrık özne zamiri olduğunu varsayarak, bir tabloda görelim:

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
كانوا قَدْ كَتَبُوا Onlar yazmışlardı	كانا قَدْ كَتَبَا O ikisi yazmıştı	كان قَدْ كَتَبَ O yazmıştı	Gâib
كُنَّ قَدْ كَتَبْنَ Onlar yazmışlardı	كانتا قَدْ كَتَبَتَا O ikisi yazmıştı	كانتْ قَدْ كَتَبَتْ O yazmıştı	Gâibe
كُنْتُمْ قَدْ كَتَبْتُمْ Sizler yazmıştınız	كُنْتُما قَدْ كَتَبْتُمَا Siz ikiniz yazmıştınız	كُنْتَ قَدْ كَتَبْتَ Sen yazmıştın	Muhâtab
كُنْتُنَّ قَدْ كَتَبْتُنَّ Sizler yazmıştınız	كُنْتُما قَدْ كَتَبْتُمَا Siz ikiniz yazmıştınız	كُنْتِ قَدْ كَتَبْتِ Sen yazmıştın	Muhâtaba
كُنَّا قَدْ كَتَبْنَا Biz yazmıştık		كُنْتُ قَدْ كَتَبْتُ Ben yazmıştım	Mutekellim

Şimdi yukarıda gördüğümüz hikâye kiplerine ait bazı cümlelerin irâbını yapmak suretiyle hem konuyu daha iyi kavramaya çalışalım, hem de irâba ilişkin bilgilerimizi tekrar etmiş olalım:

1. كانوا يَقُصُّونَ هذه القِصَّةَ. (Bu hikâyeyi anlatıyorlardı.)

كانوا : (كان), nâkıs fiil, isim ve haber alır, ismini ref haberini nasb eder. Sonundaki bitişik ref zamiri (و) ismidir, mahallen merfûdur, çünkü zamirler mebnîdir.

يَقُصُّونَ : (يَقُصُّونَ) ile başlayıp sona kadar devam eden fiil cümlesi, (كان)'nin haberidir ve mahallen mansûbdur, çünkü cümlelerin irâbı mahallendir. (يَقُصّونَ) muzâri fiil, üçüncü çoğul eril; fâili bitişik özne zamiri olan (و)'dır, mahallen merfûdur, çünkü zamirler mebnîdir.

هذه : İşaret sıfatı (ismu'l-işâra), mef'ûlun bih, mahallen mansûb, çünkü işaret sıfatları mebnîdir.

القِصَّةَ : Muşârun ileyhtir, irâbı işaret sıfatının aynısı olacağından mansûbdur, nasb alâmeti sondaki fethadır.

2. كانَ قَدْ كَتَبَ رِسالَةً إلى المُدير. (Müdüre bir mektup yazmıştı.)

كان	: Nâkıs fiil, isim ve haber alır, ismini ref haberini nasb eder. İsmi gizli zamir (هو)'dir.
قَدْ	: Tahkik edatı, sükûn üzere mebnî, mâzî fiilin başına geldiğinde kesinlik ifade eder, muzâri fiilin başına geldiğinde ihtimal ifade eder.
كَتَبَ	: Mâzî fiil, üçüncü tekil eril; fâili gizli zamir (هو)'dir.
رِسالَةً	: Mef'ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fethadır.
إلى	: Harfi cer
المُديرِ	: Mecrûr, cer alâmeti sondaki kesra.
قَدْ كَتَبَ رِسالَةً إلى المُديرِ	: Fiil cümlesi olarak (كان)'nin haberidir, mahallen mansûbdur, çünkü cümlelerin irâbı mahallendir.

3. كُنْتُ قَدْ نَسِيْتُ بَعْضَ الحَقائِقِ. (Bazı gerçekleri unutmuştum.)

كُنْتُ	: (كان), nâkıs fiil, isim ve haber alır, ismini ref haberini nasb eder. Sonundaki bitişik ref zamiri (تُ) ismidir, mahallen merfûdur, çünkü zamirler mebnîdir.
قَدْ	: Tahkik edatı, sükûn üzere mebnî, mâzî fiilin başına geldiğinde kesinlik ifade eder, muzâri fiilin başına geldiğinde ihtimal ifade eder.
نَسِيْتُ	: Mâzî fiil, birinci tekil; fâili bitişik özne zamiri (تُ)'dur, mahallen merfûdur, çünkü zamirler mebnîdir.
بَعْضَ	: Mef'ûlun bih, mansûb, nasb alâmeti sondaki fetha. Ayrıca muzâftır.
الحَقائِقِ	: Muzâfun ileyh, mecrûr, cer alâmeti sondaki kesradır.
قَدْ نَسِيْتُ بَعْضَ الحَقائِقِ	: Fiil cümlesi olarak (كان)'nin haberidir, mahallen mansûbdur, çünkü cümlelerin irâbı mahallendir.

4. كان المُعَلِّمُ سيأْتِي إليك لكنَّ الوقتَ لَمْ يَسْمَحْ. (Öğretmen sana gelecekti ancak vakit izin vermedi.)

كان : Nâkıs fiil, isim ve haber alır, ismini ref haberini nasb eder.

المعلِّمُ : (كان)'nin ismidir, merfûdur, ref alâmeti sondaki dammedir.

سيأْتِي إليك : Fiil cümlesi olarak (كان)'nin haberidir, mahallen mansûbdur, çünkü cümlelerin irâbı mahallendir.

سيأْتِي : (س) gelecek zaman edatıdır, muzâri fiilin başına gelerek anlamı gelecek zaman kipine çevirir, muzâri fiilin irâbı üzerinde hiçbir etkisi yoktur. (يأْتِي), muzâri fiil, üçüncü tekil eril. Fâili gizli zamir (هو)'dir.

إليكَ : (إلى) harfi cer, (كَ) mahallen mecrûr, çünkü zamirdir, mebnîdir.

لكنَّ : *İnne* ve grubundandır, isim ve haber alır, ismini nasb, haberini ref eder.

الوقتَ : (لكنَّ)'nin ismidir, mansûbdur, nasb alâmeti sondaki fethadır.

لَمْ يَسْمَحْ : Fiil cümlesi olarak (لكنَّ)'nin haberidir, mahallen merfûdur, çünkü cümlelerin irabı mahallendir. Ayrıca (لَمْ) cezm edatıdır, başına geldiği muzâri fiili cezm eder ve anlamını olumsuz mâzîye çevirir. (يَسْمَحْ) muzârî fiil, üçüncü tekil eril, (لَمْ)'den dolayı meczûm, cezm alâmeti sondaki sükûn; fâili gizli zamir (هو)'dir.

Öğrenme Çıktısı

3 Arapça miş'li geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman ve gelecek zamanın hikâyesi kiplerini tanıma ve bunları cümle içinde kullanabilme becerisi kazanabilme

Araştır/ Tekrarla 3

أنا جَلَسْتُ في البيتِ.
Cümlesini yukarıda verilen tüm hikâye kiplerinde yeniden yazınız.

İlişkilendir/ Karşılaştır

Kur'ân-ı Kerîm'in "Bakara Sûresi" 103, "Ma'ide Sûresi" 81. ayet-i kerimelerinde geçen fiillerin zamanını tespit ediniz.

Anlat/ Paylaş

Öğrendiğiniz zamanları kullanarak cümleler kurmaya çalışınız.